

Työehdot/Ilveskivi

25.2.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen kuulemispyyntöne 19.2.2026

**HE 198/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä
Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

Hallituksen esityksen tavoitteena on sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Viranomaisten välinen tietojenvaihto luo edellytyksiä myös viranomaisten tehokkaammalle ja oikea-aikaisemmalle valvonnalle ja varhaiselle puuttumiselle. SAK kannattaa esityksen tavoitteita, mutta kiinnittää lausunnossaan valiokunnan huomiota pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjaukseen, jonka mukaan viranomaisten yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kehitetään niin, että työperäisen hyväksikäytön ehkäisy tehostuu ja ihmiskaupan torjuntaa vahvistetaan poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti, SAK katsoo, että hallituksen esitys HE 198/2025 vp toteuttaa kuitenkin näitä tavoitteita ja hallitusohjelman kirjauksia vain osittain.

Työperäinen hyväksikäyttö ja ihmiskauppa ovat työmarkkinarikollisuutta, ja niiden torjunta vaatii viranomaisten välistä tehokasta tiedonvaihtoa. Nykyinen kapea tiedonvaihto johtaa siihen, että hyväksikäyttöä osoittavat keskeiset havainnot jäävät hajanaisiksi eivätkä siirry työsuojeluviranomaisille tai esitutkintaviranomaisille ajoissa. Tieto kulkee sattumanvaraisesti eikä muodosta järjestelmällistä kokonaiskuvaa, minkä seurauksena valvonta ei kohdennu oikein, varhainen puuttuminen viivästyy ja kiinnijäämisriski hyväksikäyttävälle työnantajalle pysyy matalana. Tämä heikentää tehokasta torjuntaa ja antaa tilaa hyväksikäyttöä harjoittavien toimijoiden jatkaa toimintaansa lähes riskittä.

SAK katsoo, että hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan näkökulmasta on tärkeää, että viranomaiset voivat luovuttaa tietoja tarvittaessa myös oma-aloitteisesti. Moniviranomaisyhteistyö on keskeisessä roolissa työperäisen hyväksikäytön torjunnassa ja tämä yhteistyö on välttämätöntä hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi. Tiedonsaanti- ja luovutusoikeuden laajentaminen mahdollistaisi viranomaisten tehokkaamman ja oikea-aikaisemman valvonnan ja varhaisen puuttumisen epäkohtiin ja olisi omiaan lisäämään työvoiman hyväksikäyttöön syyllistyvien työnantajien kiinnijäämisriskiä.

SAK katsoo, että hallituksen esitys ei rakenna riittävästi niitä mekanismeja, joiden avulla esimerkiksi Ulosottolaitoksen ja Verohallinnon havainnot alipalkkauksesta, työnteko-oikeudettomista henkilöistä, kohtuuttomista työajoista tai muista hyväksikäytön tunnusmerkeistä kulkisivat oma-aloitteisesti, velvoittavasti ja järjestelmällisesti työsuojeluviranomaisille ja esitutkintaviranomaisille. Tämän vuoksi esitys

Työehdot/Ilveskivi

25.2.2026

jää merkittävältä osin puolitiehen. Lisäksi SAK huomauttaa, että esimerkiksi ravintola-alan valvonnan kannalta olisi ollut tarpeellista ulottaa viranomaisyhteistyön piiriin myös elintarvike- ja alkoholilainsäädännön valvonta. Ravintola-ala on yksi pahimmista aloista, joilla on raportoitu työntekijöiden hyväksikäyttöä. Vastaavia mekanismeja olisi pitänyt arvioida myös muilta aloilta ottaen huomioon yhä laajeneva työntekijöiden hyväksikäyttö ja työmarkkinarikollisuus.

SAK katsoo siten, että esitys ei rakenna hallitusohjelman edellyttämää laajaa, riskiperusteista ja velvoittavaa tiedonvaihtoa työntekijöiden hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjumiseksi. Lisäksi SAK kiinnittää huomiota hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan turvataan rikoksen uhrien tukipalvelut. Tämä kirjaus on jäänyt huomiotta tässä yhteydessä, vaikka se olisi tärkeä osa työmarkkinarikollisuuden torjunnassa ja osaltaan edistäisi rikollisesti toimivien työnantajien kiinnijäämisriskiä.

SAK on jo esityksen luonnosvaiheen lausuntokierroksella korostanut työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksien olennaista laajentamistarvetta ja oma-aloitteisen tiedonluovutuksen välttämättömyyttä. Lisäksi SAK on painottanut varhaisen puuttumisen merkitystä hyväksikäytön paljastamisessa ja massatiedon ja havaintotiedon keskeistä roolia valvonnan kohdentamisessa.

Lausunnolla ollut esitysluonnos sisälsi ehdotuksen, jonka mukaan muussa viranomaistoiminnassa saatuja havaintoja olisi voinut luovuttaa työsuojeluviranomaiselle. Tämä havaintotietojen oma-aloitteinen ilmoittamismahdollisuus jäi jatkovalmistelussa pois, mitä SAK pitää valitettavana. Havaintotietojen ilmoittaminen olisi tarjonnut keinon välittää hyväksikäyttöä osoittavia merkkejä työsuojeluviranomaisille jo varhaisessa vaiheessa. Säännöksen poistaminen merkitsee, että työntekijöiden hyväksikäyttöä paljastava tieto jää jatkossakin hajanaiseksi eikä välity viranomaisille järjestelmällisesti, mikä heikentää valvonnan vaikuttavuutta ja varhaisen puuttumisen mahdollisuuksia.

SAK katsookin, että havaintotietojen hyödyntämisestä luopuminen muodostaa keskeisen puutteen työvoiman hyväksikäytön torjunnan kannalta. Viranomaistoiminnassa saatavat havainnot epäinhimillisistä työajoista, työnteko-oikeudettomista henkilöistä, alipalkkauksesta ja riskisignaaleista ovat avainasemassa hyväksikäytön paljastamisessa ja valvonnan kohdentamisessa. Juuri tällainen tieto olisi saatava viranomaisilta toisille velvoittavasti.

SAK esittää, että eduskunta täydentää esitystä siten, että hallitusohjelman kirjaukset toteutuvat täysimääräisesti, työntekijöiden hyväksikäytön ja työperäisen ihmiskaupan torjunta vahvistuu ja viranomaisyhteistyö perustuu riskiperusteiseen ja velvoittavaan tiedonvaihtoon.

Työehdot/Ilveskivi

25.2.2026

SAK esittää, että säädetään laajemmasta viranomaisten oma-aloitteisesta ja velvoittavasta tiedonluovutuksesta myös havaintotietojen perusteella ja laajennetaan viranomaisten toimivalta kattamaan kaikki ne viranomaiset, joilla on mahdollisuus havaita työvoiman hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa oman toimivaltansa piiriin kuuluvien valvontatoimien yhteydessä.

Lopuksi SAK vielä korostaa, että työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunta ei voi perustua hajanaiseen ja vapaaehtoiseen tiedonvaihtoon, vaan edellyttää velvoittavia mekanismeja, jotka varmistavat havaintotiedon systemaattisen siirtymisen työsuojeluviranomaisille ja esitutkintaviranomaisille. Hallituksen esitys ei tällaisen järjestelmän perustaksi riitä, eikä se toteuta hallitusohjelman tavoitetta tehokkaasta viranomaisyhteistyöstä työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi. SAK katsoo, että esitystä on välttämätöntä täydentää niin, että viranomaisilla on selkeät ja laajat oikeudet sekä velvollisuudet luovuttaa hyväksikäyttöä osoittavia havaintoja oma-aloitteisesti, kattavasti ja viiveettä. Vain näin voidaan sulkea hyväksikäytöltä se harmaa alue, jossa työntekijöiden oikeuksia loukkaavat toimijat ovat tähän asti voineet jatkaa toimintaansa vähäisellä kiinnijäämisriskillä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

lakimies Paula Ilveskivi
paula.ilveskivi@sak.fi
puh. 050 565 1664